

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ • ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΣΑΜΟΥ και ΙΚΑΡΙΑΣ

Θεοί της ειρήνης και του πολέμου στους μύθους των λαών της Μεσογείου

Gods of Peace and War in the Myths of the Mediterranean Peoples

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Icaria, 2-4 Σεπτεμβρίου 2016

INTERNATIONAL CONFERENCE
Icaria, 2nd- 4th September 2016

Εξώφυλλο: Ελιά. Υδατογραφία Όλγα Αναστασιάδου.

Οπισθόφυλλο: Μολύβδινο ενεπίγραφο έλασμα, α' μισό 4ου αι. π.Χ. από το Ιερό της Δωδώνης. "Ο Σκύθας ρωτά πώς θα διευθετήσει κάποια διχογνωμία που προέκυψε προς ειρήναν".

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΤΗΣ ΠΡΥΤΑΝΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

ΙΚΑΡΙΑΚΑ
ΔΡΩΜΕΝΑ

ΕΦΟΡΕΙΑ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΣΑΜΟΥ - ΙΚΑΡΙΑΣ

ΕΦΟΡΕΙΑ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΒΟΡΕΙΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΥ

CCC

ΜΕΔΟΧΗΜΙΕ

ΠΡΟΛΗΨΙΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΙ
ΙΚΑΡΙΟΙ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ / THE SCIENTIFIC COMMITTEE

Καθ. Γεώργιος **ΚΑΨΑΛΗΣ**
Prof. Georgios **KAPSALIS**
Πρύτανης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Dean of the University of Ioannina
gkapsali@cc.uoi.gr

Καθ. Κωνσταντίνος **ΜΠΟΥΡΑΖΕΛΗΣ**
Prof. Konstantinos **BURASELIS**
Αναπληρωτής Πρύτανης Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Deputy Dean of the National and Kapodistrian University of Athens
kburasel@arch.uoa.gr

Prof. Nanno **MARINATOS**
Department of Classics and Mediterranean Studies,
University of Illinois at Chicago, USA
nannom@uic.edu

Καθ. Αριάδνη **ΓΚΑΡΤΖΙΟΥ-ΤΑΤΤΗ**
Prof. Ariadne **GARTZIOU-TATTI**
Τμήμα Φιλολογίας
Department of Philology
University of Ioannina
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
agartziu@cc.uoi.gr

Αν. Καθ. Γεώργιος Ν. **ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ**
Ass. Prof. Georgios N. **VASSILAROS**
Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Faculty of Philosophy, Pedagogy and Psychology
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
National and Kapodistrian University of Athens
gvasil@phil.uoa.gr

Καθ. Κωνσταντίνος Ι. **ΣΟΥΕΡΕΦ**
Prof. Konstantinos I. **SOUEREF**
Προϊστάμενος της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων
Director of the Ephorate of Antiquities of Ioannina
Καθηγητής Σύμβουλος Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
Consultant Professor at the Hellenic Open University
kbthermi@otenet.gr

Δρ. Ελένη **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**
Dr. Eleni **VASILEIOU**
Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων
Archaeologist, Ephorate of Antiquities of Ioannina
evasiliou@culture.gr

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ / ORGANIZING COMMITTEE

Σταμάτης **ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ** / Stamatias **VASSILAROS**

Θέμης **ΣΠΕΗΣ** / Themis **SPEIS**

Χαρούλα **ΚΟΤΣΑΝΗ** / Haroula **KOTSANI**

Αριστοτέλης **ΑΪΒΑΛΙΩΤΗΣ** / Aristotelis **AIVALIOTIS**

Αικατερίνη **ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ** / Ekaterini **GEORGAKOPOULOU**

Οι πολεμικές και πολιτικές διενέξεις και οι αντιθέσεις μεταξύ των λαών της Μεσογείου οδήγησαν σε πολεμικές αντιπαραθέσεις και συρράξεις που άφησαν ανεξίτηλα ίχνη στον παγκόσμιο χάρτη και διαμόρφωσαν την ιστορία του πολιτισμού μας. Οι γνωστοί πόλεμοι της ελληνικής αρχαιότητας, για παράδειγμα ο τρωϊκός και οι περσικοί, δεν απασχόλησαν μόνον τους αρχαίους και σύγχρονους ιστορικούς, αλλά δημιούργησαν και το αναγκαίο υπόβαθρο για την επινόηση ενός πλήθους μυθολογικών αφηγήσεων σχετικών με τα κατορθώματα των θεών που ενεπλάκησαν σε αυτούς. Θεοί, όπως ο Άρης, η Αθηνά, ο Ζευς, ο Παν, η Άρτεμις, ο Φόβος και η Νίκη, παρά τα διαφορετικά τους γνωρίσματα, κυριάρχησαν σε τοπικές ή πανελλήνιες αντιπαραθέσεις προσδίδοντας διαφορετική διάσταση στις ανθρώπινες αψιμαχίες. Αν στο πλαίσιο αυτό προστεθούν και οι αγώνες κυριαρχίας μεταξύ των δυνάμεων του θεϊκού κόσμου, όπως περιγράφονται στη *Θεογονία* του Ησιόδου ή στους μύθους των λαών της Ανατολής (Γκιλγκαμές-Ενκιδού, Ιστάρ, Ζάμπα, Ανούρ, Μίθρας, Βάαλ, κά.) ή ακόμη και οι πολεμικές θεότητες της μυκηναϊκής ή μινωϊκής εποχής, τότε το πεδίο διευρύνεται και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα παραδειγμάτων, όπου αναδεικνύονται αντιλήψεις και πρακτικές που απασχόλησαν τη μυθική σκέψη των λαών της Μεσογείου από τα βάθη των αιώνων έως την Ελλάδα της ελληνιστικής εποχής.

Οι διενέξεις αυτές λειτούργησαν ταυτόχρονα και ως καθοριστικός παράγοντας για την επινόηση ισχυρών συνεκτικών δυνάμεων, προς αποφυγήν των συγκρούσεων και την εγκαθίδρυση της ειρήνης, τόσο στο θεϊκό, όσο και στο ανθρώπινο επίπεδο. Η Ευνομία, η Αρμονία, η Ειρήνη αλλά και ανάλογες ισχυρές θεότητες της Ανατολής βρήκαν τη θέση τους στις μυθολογικές αφηγήσεις σχετικά με την αποκατάσταση της τάξης και της ειρήνης στους αρχαίους λαούς της Μεσογείου. Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν, επίσης, οι θεϊκές μορφές, που επί αιώνες λειτούργησαν ως καταφύγια των τραγικών θυμάτων των πολέμων και των εχθροπραξιών.

Στόχος του συνεδρίου, που διεξάγεται στην Ικαρία από 2-4 Σεπτεμβρίου 2016 είναι, μέσω της παρουσίασης μύθων, που αναφέρονται στους θεούς της ειρήνης και του πολέμου του αρχαίου κόσμου, η ενίσχυση των ισχυρών ειρηνικών δεσμών μεταξύ των λαών της Μεσογείου. Η μελέτη των πλέον ενδεικτικών περιπτώσεων, η επισήμανση των γνωρισμάτων τους, ο ρόλος τους στους πολέμους που κυριάρχησαν, και πολύ περισσότερο των ειρηνικών διαδικασιών τις οποίες υπηρέτησαν, θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την κατανόηση της μυθικής σκέψης των λαών μας και θα φέρουν πιο κοντά τους σύγχρονους λαούς που κατοικούν στη μεσογειακή λεκάνη. Επιστήμονες από την Ελλάδα την Κύπρο, την Αίγυπτο, το Ισραήλ, τον Λίβανο, την Ιταλία και την Ισπανία θα συναντηθούν στο πλαίσιο ενός ανοικτού διαλόγου, για την αποτύπωση του τρόπου που η μυθική σκέψη προβληματίστηκε πάνω στο θεμελιώδες ανθρώπινο εκκρεμές δράσης, αυτό του πολέμου και της ειρήνης.

The military and political conflicts and contradictions among the peoples of the Mediterranean have led to military confrontations which left indelible traces on the world map and shaped the history of our civilization. The well-known wars of Greek antiquity, such as the Trojan, the Persian and others have not only preoccupied ancient and modern historians, but have also created the necessary basis for devising a multitude of mythological narratives concerning the achievements of the gods involved in these clashes. Gods such as Ares, Athena, Zeus, Pan, Artemis, Phobos and Nike, despite their contrasting features, dominated local or nationwide controversies by giving a different dimension to human skirmishes. If in this context we were to add the sovereignty struggles between the forces of the divine world, e.g. described in Hesiod's *Theogony* or the myths of the Eastern peoples (Gilgamesh-Enkidu, Ishtar, Zamba, Anhur, Mithra, Vaal, etc.) or even the martial deities of the Mycenaean or the Minoan period, then the scope is extended so as to cover a wide range of examples which highlight concepts and practices that dominated the mythical thought of the Mediterranean peoples from the creation of the world to the Greece of the Hellenistic era.

These conflicts functioned simultaneously as a determining factor in devising strong cohesive forces to avoid conflict and bring peace to both divine and human level. Eunomia, Harmonia, Eirene and similar powerful deities of the East found their place in the mythological narratives about restoring order and peace among the Mediterranean peoples. A particularly important role is also played by those divine forms which have served for centuries as a shelter to the tragic victims of wars and hostilities.

The aim of the conference, which will be held on the island of Ikaria on 2-4 September 2016, is to illuminate and reinforce the strong peaceful bonds that exist between the Mediterranean peoples, through the examination of myths that refer to the gods of peace and war in the ancient world. A study of the most significant examples, the portrayal of their main features, their role in the dominant wars, and the array of peaceful processes that they have served, will form the groundwork for understanding the mythological imagination of our people and bring closer those living in the Mediterranean basin today. Scholars from Greece, Cyprus, Egypt, Israel, Lebanon, Italy and Spain will meet in an open dialogue that seeks to capture the way the mythical thought has reflected on the fundamental human pendulum action, that of war and peace.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
PROGRAMME

**Θεοί της ειρήνης και του πολέμου
στους μύθους των λαών της Μεσογείου
Gods of peace and war in the myths
of the Mediterranean peoples**

**Διεθνές Συνέδριο
Ικαρία 2-4 Σεπτεμβρίου 2016
International Conference
Ikaria 2nd - 4th September 2016**

Παρασκευή 2 Σεπτεμβρίου 2016/ Friday 2 September 2016

18.00 – 19.00 **Εγγραφές / Registration**

19.00 – 19.30 **Χαιρετισμοί - Εναρκτήρια Συνεδρία / Opening Session**

19.30 – 20.30 **Αποκάλυψη προτομής Αριστείδη Φουτρίδη / Unveiling of Aristides
Phoutrides' bust**

21.00 **Δείπνο / Welcome dinner**

Σάββατο 3 Σεπτεμβρίου / Saturday 3 September

Πρόεδρος / Chair Παναγιώτης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ / Panagiotis CHATZIDAKIS

**I. ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ / GODS OF PEACE
AND WAR IN ANCIENT GREECE**

9.30 – 9.50 **Λουκία ΑΘΑΝΑΣΑΚΗ / Lucia ATHANASSAKI, Ύμνοι στην Ειρήνη στο
αθηναϊκό θέατρο κατά τη διάρκεια του πελοποννησιακού πολέμου / SINGING OF
AND TO PEACE ON THE ATHENIAN STAGE DURING THE PELOPONNESIAN WAR**

9.50 – 10.10 **Κωνσταντίνος ΣΟΥΕΡΕΦ / Konstantinos SOUEREF, Εστία: Η ακλόνητη
ιδέα της ειρήνης / HESTIA: THE IMMOVABLE IDEA OF PEACE**

10.10 – 10.30 Αθανασία ΖΩΓΡΑΦΟΥ / Athanassia ZOGRAFOU, *Οι αντίπαλοι του Δία: η Τιτανομαχία και η Γιγαντομαχία στην αρχαία ελληνική σκέψη / ZEUS' ADVERSARIES: TITANOMACHY AND GIGANTOMACHY IN THE ANCIENT GREEK THOUGHT*

10.30 – 11.00 Συζήτηση / Discussion

11.00 – 11.30 Διάλειμμα / Coffee Break

Πρόεδρος / Chair Κωνσταντίνος ΣΟΥΡΕΦ / Konstantinos SOUREF

11.30 – 11.50 Στέλλα ΓΕΩΡΓΟΥΔΗ / Stella GEORGOUDI, *Όρμη και τόλμα δαιμόνιος. Γυναίκες, θεοί και πόλεμος σε αρχαιοελληνικές παραδόσεις / ΌΡΜΗ ΚΑΙ ΤΟΛΜΑ ΔΑΙΜΟΝΙΟΣ. WOMEN, GODS AND WAR IN ANCIENT GREEK TRADITIONS*

11.50 – 12.10 Δήμητρα ΜΗΤΤΑ / Dimitra MITTA, *Κακοποιήσεις νεκρών σωμάτων στην Ιλιάδα: Θεϊκές παρουσίες και απουσίες / ABUSE OF DEAD BODIES IN THE ILIAD: DIVINE PRESENCES AND ABSENCES*

12.10 – 12.30 Ελένη ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ / Eleni VASILEIOU, *Η διττή φύση του Δία στη μυθολογία των Μολοσσών / THE DUAL NATURE OF ZEUS IN THE MOLOSSIAN MYTHOLOGY*

12.30 – 12.50 Μενέλαος ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ / Menelaos CHRISTOPOULOS, *Ο θεός του πολέμου και η θεά του έρωτα: Πόλεμος, έρωτας και μοιχεία στο αρχαϊκό έπος / THE GOD OF WAR AND THE GODDESS OF LOVE: WAR, LOVE AND ADULTERY IN ARCHAIC EPIC*

12.50 – 13.30 Συζήτηση / Discussion

13.30 – 14.00 Γεύμα / Lunch

Ξεναγήση στο Δράκανο / Sight-seeing tour of Drakano

Δείπνο / Dinner

Κυριακή 4 Σεπτεμβρίου / Sunday 4 September

Πρόεδρος / Chair Γεώργιος ΒΑΣΙΛΑΡΟΣ / Georgios VASSILAROS

II. ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ / GODS OF PEACE AND WAR IN THE MEDITERRANEAN

9.30 – 9.40 Saleh ZALLAD, *Θεοί του Πολέμου και της Ειρήνης στη μυθολογία της Μεσογείου: Τα τέσσερα «Μ» των θεοτήτων και της θρησκείας / GODS OF WAR AND PEACE IN THE MEDITERRANEAN MYTHOLOGY: THE FOUR MS OF DEITIES AND RELIGION*

9.40 – 10.00 David BEN-SHLOMO, *Μύθοι του πολέμου και της ειρήνης στην αρχαία Ανατολία / WAR AND PEACE MYTHS IN THE ANCIENT LEVANT*

10.00 – 10.20 Γιώργος ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ / Giorgos PAPANTONIOU, *Κυπρογενής Αφροδίτη: Μεταξύ Πολιτικής Εξουσίας και Πολιτισμικής Ταυτότητας / KYPROGENES APHRODITE: BETWEEN POLITICAL POWER AND CULTURAL IDENTITY*

10.20 – 10.40 Alaaeldin M. SHAHEEN, *Amen-Re^c: Θεότητα του πολέμου και της ειρήνης στις αρχαιακές και εικονογραφικές πηγές της Αιγύπτου / AMEN-RE^c: DEITY OF WAR AND PEACE IN THE ARCHIVAL AND PICTORIAL EGYPTIAN SOURCES*

10.40 – 11.00 Αριάδνη ΓΚΑΡΤΖΙΟΥ-ΤΑΤΤΗ / Ariadne GARTZIOU-TATTI, *Θεοί, όρκοι και συνθήκες ειρήνης στον αρχαίο κόσμο / GODS, OATHS AND PEACE TREATIES IN THE ANCIENT WORLD*

11.00 – 11.30 Συζήτηση / Discussion

11.30 – 12.00 Διάλειμμα/ Coffee Break

Πρόεδρος / Chair Αριάδνη ΓΚΑΡΤΖΙΟΥ-ΤΑΤΤΗ / Ariadne GARTZIOU-TATTI

12.00 – 12.20 Laura AMBROSINI, *Οι θεοί του πολέμου και της ειρήνης στην Ετρουρία / THE GODS OF WAR AND PEACE IN ETRURIA*

12.20 – 12.40 Michael LIPKA, *Ο Άρης και άλλοι θεοί στους ρωμαϊκούς μύθους του πολέμου και της ειρήνης / MARS AND OTHER GODS IN ROMAN MYTHS OF WAR AND PEACE*

12.40 - 13.00 Basem L. RA'AD, *Μυθολογίες της Φύσης και Μυθολογίες της Δύναμης: Εναλλακτικές αναγνώσεις / MYTHOLOGIES OF NATURE AND MYTHOLOGIES OF POWER: ALTERNATIVE RECOGNITIONS*

13.10 – 13.30 Alberto BERNABÉ, *Πόλεμος και ειρήνη: από την προσωποποίηση στο μύθο στις κοσμικές δυνάμεις της φιλοσοφίας / WAR AND PEACE: FROM PERSONIFICATIONS IN THE MYTH TO COSMIC POWERS IN PHILOSOPHY*

13.30 – 14.00 Συζήτηση / Discussion

14.00 – 14.20 Συμπεράσματα. Αριάδνη ΓΚΑΡΤΖΙΟΥ-ΤΑΤΤΗ, Κωνσταντίνος ΣΟΥΕΡΕΦ /
Concluding remarks. Ariadne GARTZIOU-TATTI, Konstantinos SOUEREF

14.30 Γεύμα / Lunch

Ξεναγήση στην Ικαρία / Sight-seeing tour of Icaria

Δείπνο / Dinner

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Κατά σειρά παρουσίασης

ABSTRACTS

Listed in order of presentation

Λουκία ΑΘΑΝΑΣΑΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

*ΥΜΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ*

Το 421 π.Χ. ο Αριστοφάνης υποδέχεται με ενθουσιασμό την ειρήνη που υπέγραψε με τους Σπαρτιάτες ο στρατηγός Νικίας, παρουσιάζοντας την ομώνυμη κωμωδία στα Μεγάλα Διονύσια. Με αφετηρία την *Ειρήνη* του Αριστοφάνη θα σκιαγραφήσω το πορτρέτο της θεάς, όπως αυτό παρουσιάζεται στο αθηναϊκό θέατρο καθ' όλη τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εκάστοτε ιστορικές συγκυρίες, οι οποίες επηρεάζουν τόσο τις δραματικές συνθέσεις όσο και την ανταπόκριση του κοινού στο οποίο απευθύνονται.

Lucia ATHANASSAKI
UNIVERSITY OF CRETE

*SINGING OF AND TO PEACE ON THE ATHENIAN STAGE DURING THE PELOPONNESIAN
WAR*

In 421 BC Aristophanes enthusiastically welcomes the peace that Nicias signed with the Spartans by staging the homonymous play in the Great Dionysia. Taking Aristophanes' *Peace* as my starting point I shall attempt to reconstruct the portrait of the goddess, as it is represented in the Athenian theatre throughout the Peloponnesian War. In doing so I shall take into account the historical events that affect both the dramatic compositions and the responses of the audiences which they address.

ΕΣΤΙΑ: Η ΑΚΛΟΝΗΤΗ ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η Εστία κατατάσσεται στην πρώτη γενιά των θεών του Ολύμπου. Ήταν η πρωτότοκη κόρη του Κρόνου και της Ρέας, αδελφή της Ήρας και του Δία, σύμφωνα με τη Θεογονία. Στην ελληνική μυθολογία η Εστία είναι μια άσπιλη θεότητα της οικογένειας και της ζωής, ένα ακλόνητο εξιδανικευμένο σύμβολο κάθε μορφής κατοικίας, των θνητών στα σπίτια, των Θεών στους ναούς και στον Όλυμπο, όπου οι άνθρωποι την τοποθετούσαν, αμετακίνητη.

Στη γη, η «άσβεστη φλόγα» της εστίας των δημόσιων και ιδιωτικών οικοδομημάτων παραπέμπει στο αρχέτυπο της σταθερής αξίας και της αέναης θεϊκής ιδέας, υπεράνω των παθών, ακλόνητο σημείο αναφοράς για κάθε σκέψη αυτοπροστασίας στην πατρίδα, στο οικογενειακό άσυλο, στα ιερά και όσια.

Η Εστία στους μύθους συνιστά αντικείμενο του πόθου δύο θεών, οι οποίοι συνεχώς μετακινούνται, του θεού του φωτός Απόλλωνα και του θεού της θάλασσας Ποσειδώνα, στους οποίους δεν ενδίδει. Παραμένει κάτω από την προστασία του Δία πάναγνη, όπως η Αθηνά και η Άρτεμη, δίχως να αναμινύεται στις υποθέσεις θεών και ανθρώπων. Εκτός από τη δημόσια αξία της Εστίας στην πολιτική ζωή (π.χ. η «φλόγα» στα Πρυτανεία), κάθε κατατρεγμένος, ταξιδιώτης, πολεμιστής, ονειρευόταν να επιστρέψει στον τόπο του και στους δικούς του, στις μάνες, τις γυναίκες και τα παιδιά, που κρατούσαν άσβεστη τη φλόγα της Εστίας.

Η Εστία δεν μετέχει ενεργά σε άλλους μύθους. Παραμένει αξιολάτρευτη για την παρθενία και τον συμβολισμό της ειρηνικής ζωής.

HESTIA: THE IMMOVABLE IDEA OF PEACE

Hestia is a goddess of the first Olympian generation. She was the eldest daughter of the Titans Cronus and Rhea, sister of Hera and Zeus, according to the Theogony. In Greek mythology Hestia is the virgin goddess of the family and life, a stable idealized symbol of every form of habitation, of mortals in the houses, of Gods in the temples and Mount Olympus, where she was immovable.

In earth, the “eternal flame” of the hearth of the public and private buildings refers to the archetype of the fixed value and the eternal divine idea, over the passions, a stable reference point for any self-reflection at home, in the family asylum, in the sacred and loyal of everyone.

In Mythology, Hestia constituted the object of desire of two Gods, who are in a constant moving, the God of Light Apollo and the God of Sea Poseidon, but she turned them down. She remained an eternal virgin under Zeus’ protection, next to Athena and Artemis, without getting involved to the cases of gods and humans. Except of the public importance of Hestia in politics (i.e. the “flame” in Prytaneia) every chased man, traveller, warrior, dreamt of returning to his country and his family, to his mother, his wife and his children, who retained the burned flame of the hearth.

Hestia does not actively participate in other myths. She remains adorable for her virginity and the symbolism of peaceful life.

Αθανασία ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

*ΟΙ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑ: Η ΤΙΤΑΝΟΜΑΧΙΑ ΚΑΙ Η ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΚΕΨΗ*

Η αρχαία ελληνική γραμματεία, αρχίζοντας από το αρχαϊκό έπος, δεν έπαψε ποτέ να μιλά για τις συμμαχίες, αντιπαραθέσεις και συρράξεις μεταξύ θεϊκών όντων, που οδήγησαν στην εδραίωση της τάξης του κόσμου υπό την ηγεμονία του Δία. Οι ποικίλες παραδόσεις περί θεομαχιών αποτελούν, εξάλλου, ένα μυθικό κεφάλαιο, του οποίου η αληθοφάνεια αλλά και η σημασία δεν έπαψαν να απασχολούν την αρχαία ελληνική σκέψη, από την περίοδο των προσωκρατικών και εξής. Ποιοι είναι οι μυθικοί αντίπαλοι του Δία; Ποιος ο ρόλος των πλέον σημαντικών από τους μυθικούς στρατούς, που είχε να αντιμετωπίσει ο πολυμήχανος γιος του Κρόνου; Πώς συνδέονται και πώς διαφοροποιούνται Γίγαντες και Τιτάνες στον μύθο της διαδοχής;

Athanassia ZOGRAFOU

UNIVERSITY OF IOANNINA

*ZEUS' ADVERSARIES: TITANOMACHY AND GIGANTOMACHY IN THE ANCIENT GREEK
THOUGHT*

Competitions, fights and various alliances among superhuman beings leading to the establishment of order under Zeus supremacy are to be found in Ancient Greek literature from the earliest times, beginning with Homeric and Hesiodic poetry. Moreover, the various traditions about god battles constitute a mythic theme which occupies the Greek thought as far back as the Presocratic period. Who are the mythic enemies of Zeus? Which is the role and meaning of the most famous mythic armies opposed to the resourceful Cronos' son? How are Titans and Giants involved?

ὍΡΜΗ ΚΑΙ ΤΟΛΜΑ ΔΑΙΜΟΝΙΟΣ. ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΘΕΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΕ
ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Η ακόλουθη στερεότυπη φράση που παρατίθεται συχνά από συγχρόνους μελετητές: «ο γάμος είναι για το κορίτσι ότι ο πόλεμος για το αγόρι», υπερ-απλοποιεί μια πολύπλοκη “πραγματικότητα”, που θεωρείται από ορισμένους ως ιστορική, κι από άλλους ως φαντασιακή. Υπάρχουν πάντως διάφορες διηγήσεις και παραδόσεις σχετικές με γυναίκες που «επετέλεσαν συλλογικά» πράξεις *άνδρειας*, μια αρετή που χαρακτηρίζει το *ἥμισυ τῆς πόλεως* (δηλαδή τις γυναίκες), έστω και αν η θηλυκή αυτή *άνδρεία* προσδιορίζεται από τον Αριστοτέλη ως *ύπηρετική*. Άραγε έχουμε να κάνουμε εδώ με μια “ανατροπή της κανονικότητας”, όπως υποστηρίζουν πολλοί μελετητές; Ποιές είναι αυτές οι γυναίκες που τις παρακινεί μια *ὄρμη καὶ τόλμα δαιμόνιος*; Με ποιούς τρόπους δράσης αντιμετωπίζουν τον εχθρό που απειλεί την πόλη; Ποιές είναι οι θεότητες που συσχετίζονται με αυτές τις γυναίκες σε ορισμένες διηγήσεις; Αυτή η ανακοίνωση επανέρχεται στην ιδιότυπη “εισβολή” των γυναικών στον χώρο του πολέμου, μια “εισβολή” που, σε ορισμένες κριτικές καταστάσεις και με διάφορα μέσα, εξασφαλίζει τη νίκη του *δήμου*.

Stella GEORGOUDI

ὍΡΜΗ ΚΑΙ ΤΟΛΜΑ ΔΑΙΜΟΝΙΟΣ. WOMEN, GODS AND WAR IN ANCIENT GREEK
TRADITIONS

The following statement quoted by modern scholars: «marriage is for a girl, what war is for a boy», over-simplifies a complex “reality”, conceived by the moderns either as historical or as imaginative. Nevertheless, there exist different narratives about women who « accomplish collectively » acts of *andreia*, a virtue which also characterizes « the half of the city » (that is women), even if this female *andreia* is qualified by Aristotle as *hupêretikê* (for service). Have we to do here with an

“inversion of normality”, as say many scholars? Who are these women prompted by an « impulse and a divine courage » (*hormê kai tolma daimonios*)? What are their ways of action in front of the enemy who threatens the city? Who are the gods or goddesses associated with these women in some narratives? This paper returns to this singular invasion of women into the sphere of the war; an invasion which, in certain critical situations and through various means, ensures the victory of the *dêmos*.

Δήμητρα ΜΗΤΤΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΝΕΚΡΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΙΛΙΑΔΑ. ΘΕΪΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΥΣΙΕΣ

Με την εισήγηση αυτή επιχειρούμε να διερευνήσουμε: α) την κλιμάκωση της βίας μετά τον θάνατο του Πατρόκλου και του Έκτορα, β) την άρση των τελετουργικών και θεσμοθετημένων κανόνων αντιμετώπισης των νεκρών από τους αντιπάλους, γ) τις συναισθηματικές μεταπτώσεις των εμπλεκομένων και την ηθική ρευστότητα και δ) τη δυναμική της παρουσίας ή της απουσίας των θεών.

Dimitra MITTA

CENTRE FOR THE GREEK LANGUAGE

ABUSE OF DEAD BODIES IN THE ILIAD. DIVINE PRESENCES AND ABSENCES

By this paper we attempt to investigate: a) the escalation of violence after the death of Patroclus and Hector, b) the removal of ritual and institutionalized rules concerning the treatment of the dead by their opponents, c) the emotional fluctuations of the heroes involved and ethical liquidity and d) the dynamics of the presence or absence of the gods.

Ελένη ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Η ΔΙΤΤΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑ ΣΤΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΛΟΣΣΩΝ

Η λατρεία του Δία στην Ήπειρο ήταν αρκετά διαδεδομένη. Στη μυθολογία των Μολοσσών, του κυρίαρχου ηπειρωτικού φύλου, ο θεός είχε διαφορετικές υποστάσεις και πολλές βασικές δικαιοδοσίες, οι οποίες διαπιστώνονται κυρίως από τις προσωνομίες του, που υποδήλωναν τι πίστευαν οι άνθρωποι και τι ο θεός προστάτευε και φρόντιζε. Η πρωιμότερη λατρεία του Δία εντοπίζεται στη Δωδώνη, το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο των Ηπειρωτών, το μόνο μέρος όπου ο θεός έχει επίγεια κατοικία και φέρει τα επίθετα *Πελασγικός, Άναξ, Δωδωναίος, Τμάριος, Νάιος και Φηγονάιος*. Παράλληλα, στο θρησκευτικό κέντρο των Μολοσσών και έδρα του βασιλικού οίκου των Αιακιδών, την Πασσαρώνα, που μέχρι πρόσφατα ταυτιζόταν με την ακρόπολη του Μεγάλου Γαρδικίου, λατρευόταν ο Άρειος Δίας. Ο Θεός λατρευόταν με την πολεμική του ιδιότητα και ως επιτηρητής των ενόρκων υποσχέσεων.

Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται μέσω εικονογραφικών, φιλολογικών και μυθολογικών μαρτυριών η σκιαγράφηση της διττής φύσης του Δία, όπως περιγράφηκε παραπάνω, στα δύο κυριότερα ιερά του μολοσσικού βασιλείου.

Eleni VASILEIOU

EPHORATE OF ANTIQUITIES OF IOANNINA

THE DUAL NATURE OF ZEUS IN THE MOLOSSIAN MYTHOLOGY

The cult of Zeus in Epirus was quite widespread. In the mythology of the Molossians, the predominant epirotic tribe, Zeus had different instances and several key jurisdictions, which are mainly identified by the alias of that suggested what people believed and what God protected and looked after. The earliest cult of Zeus located at Dodona, the political and religious center of Epirus, the only place where God inhabits in earth. The known titles associated with the cult of Zeus there are: *Pelasgian, Anax (=King), Dodoneus, Tmarios, Naios and Figonaios*. At the same time, Areios Zeus was worshiped at the religious center of the Molossians and seat of the royal house of Aiakides, Passaron, which until recently was believed to have been

located in the acropolis of Megalo Gardiki. Zeus was worshipped there as the God of War and as an overseer of jury promises.

This paper will explore the dual nature of Zeus, as described above, focusing on the interrelation between iconographical, philological and mythological evidence, in the two main molossian sanctuaries.

Μενέλαος ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

Ο ΘΕΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ Η ΘΕΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ. ΠΟΛΕΜΟΣ, ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΜΟΙΧΕΙΑ ΣΤΟ ΑΡΧΑΪΚΟ ΕΠΟΣ

Η ανακοίνωση επιχειρεί να παρουσιάσει τη σχέση του Άρη, θεού του πολέμου, και της Αφροδίτης, θεάς του έρωτα, όπως αυτή απεικονίζεται σε ένα μεταπολεμικό έπος, την *Οδύσσεια*. Τα δεδομένα που εμφανίζονται στην εξιστόρηση αυτή μας επιτρέπουν να αντιληφθούμε πώς οι ιδιότητες που αποτυπώνουν τα μυθικά πρόσωπα αντιστοιχούν σε κοινωνικές πραγματικότητες της απτής εμπειρίας του 8^{ου} και 7^{ου} αιώνα π.Χ. Παράλληλα, η παρουσία αυτών των στοιχείων στο αρχαϊκό έπος μας επιτρέπει να αντιληφθούμε τις διαφοροποιήσεις που υφίστανται τα γεγονότα αυτά όταν εφαρμόζονται στον κόσμο των αθανάτων και στον κόσμο των θνητών.

Menelaos CHRISTOPOULOS

UNIVERSITY OF PATRAS

THE GOD OF WAR AND THE GODDESS OF LOVE. WAR, LOVE AND ADULTERY IN ARCHAIC EPIC

This paper tries to present the relationship between Ares, god of war, and Aphrodite, goddess of love in a post-war themed epic poem, namely the *Odyssey*. The features of this narrative may lead us to a better understanding of the way mythical figures correspond to social realities prevailing in the 8th and 7th century BC. At the same time, studying these narratives within the frame of archaic epic can help us to perceive the totally different effects caused by the same events when these events occur in the world of immortals and in the world of mortals.

Η ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΙΑ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Τα τέσσερα εγγενή στοιχεία σε όλες τις θρησκείες, Μυθολογία, Θαύματα, Ιατρική, Μεταφυσική, έχουν παίξει ένα ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση του ανθρώπινου πολιτισμού μέχρι σήμερα.

Στην Μεσογειακή μυθολογία ο άνθρωπος αρχικά δημιούργησε τους θεούς κατ' εικόνα του, η οποία αποτελείται από το απόλυτο καλό και κακό. Με το πέρασμα των χρόνων αυτό το αξίωμα αντιστράφηκε σε μια μονόπλευρη ρήση: ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο κατ' εικόνα Του.

Καθώς η μυθολογία αντιπροσωπεύει το πνεύμα των καιρών μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο πόλεμος υπήρξε ο κυριότερος παρονομαστής μεταξύ διαφόρων πολιτισμών και η ειρήνη ήταν μία μεταβλητή που εισήχθη ως ένα διάστημα μη-πολέμου παράλληλα με τις συνεχείς προετοιμασίες για έναν ακόμη πόλεμο.

OMNIPOTENT GODS OF WAR IN MEDITERRANEAN MYTHOLOGY

The four intrinsic elements in all religions, Mythology, Miracles, Medicine and Metaphysics, have together consistently played a vital role in shaping Human Civilization until today.

In the Mediterranean Mythology, man managed first to create gods in their image which is comprised of absolute good and evil. Over time and space, that postulates was reversed into a lopsided dictum: God created man in His image.

As Mythology represents the spirit of the times we may conclude that war has been the greatest denominator among various cultures and peace was a variable introduced as an interval of non-war in continuous preparation for yet another war.

ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΑ

Ο αρχαίος μύθος της Μεσοποταμίας για τον κατακλισμό περιγράφει τον τρόπο που η ανθρωπότητα διαταράσσει την ειρήνη και την ηρεμία του Enlil, επιφέροντας τελικά την πλημμύρα και τη θνησιμότητα στο ανθρώπινο είδος. Η εβραϊκή βίβλος ξεκινά την ιστορία της ανθρωπότητας με ένα πολεμικό μύθο – τη δολοφονία του Άβελ από τον Κάιν – ο οποίος με αυτόν τον τρόπο γίνεται ο μοναδικός πατέρας του ανθρώπινου είδους. Ένας παρόμοιος μύθος ολοκληρώνεται με τον κατακλισμό να καταλήγει σε μια «διαθήκη ειρήνης» (που συμβολίζεται με το ουράνιο τόξο) μεταξύ του θεού και της ανθρωπότητας. Στη μυθολογία της Εγγύς Ανατολής και των Χαναanaίων διάφοροι θεοί και θεότητες συνδέονται με τον πόλεμο ως τμήμα των καθηκόντων και των ενδιαφερόντων τους, ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχουν συγκεκριμένοι «πολεμικοί θεοί». Ενώ, για παράδειγμα, ο σημαντικός θεός των Χαναanaίων Ba'al ή Hadad (ο θεός της καταιγίδας) συχνά απεικονίζεται να κρατά δόρυ και ίσως, σε ορισμένες περιπτώσεις, συνδέεται με τον πόλεμο, δεν αναφέρεται ως πολεμικός θεός. Ορισμένοι μύθοι του Ba'al και της αδερφής του 'Anat περιγράφουν την ανάμειξη τους σε πολεμικές πράξεις ενάντια σε άλλους θεούς και τους εχθρούς τους. Ωστόσο, ο Ba'al θεωρείται ως ο θεός που δαμάζει κυρίως τα νερά, τη βροχή και τον κεραυνό προς όφελος της ανθρωπότητας και της γεωργίας. Οι δίδυμοι θεοί El Shamar (αυγή) και Shalim (σούρουπο, ειρήνη) ίσως συνδέονται με την ειρήνη. Στην εβραϊκή βίβλο ο θεός παριστάνεται τόσο ως «θεός του πολέμου» όσο και ως θεός της ειρήνης. Επιπλέον, στην εβραϊκή βίβλο υπάρχει δυνατότητα διάκρισης μεταξύ του ειρηνικού θεού: «εσύ που φροντίζεις για την ειρήνη στον ουρανό», ο οποίος αργότερα αποκτά πιο μεταφυσική έννοια, και την ειρήνη ανδρών και γυναικών, που σημαίνει ευημερία (και σαν ευλογία) και το τέλος του πολέμου. Οι προφήτες Ezekiel και Isaiah μπορούν να συνδυάσουν αυτές τις όψεις σε μια εσχατολογική εκδοχή ή μύθο της παγκόσμιας ειρήνης. Εν τω μεταξύ, με ιστορικούς όρους η *"Pax Assyrica"* εντάσσεται στο τέλος της εποχής του Σιδήρου στην Ανατολία. Ωστόσο, παρόλο που οι σχετικές αρχαιολογικές ενδείξεις είναι ξεκάθαρες, ορισμένοι μελετητές βλέπουν αυτή την «ειρήνη» ως ένα μύθο

που δημιουργήθηκε από τη σύγχρονη έρευνα. Στην ομιλία μου θα θίξω αυτά τα ζητήματα και θα αποπειραθώ να τα προσεγγίσω τόσο από μυθολογική όσο και από ιστορική – αρχαιολογική πλευρά.

WAR AND PEACE MYTHS IN THE ANCIENT LEVANT

The ancient Mesopotamian flood myth describes how humanity's racket disturbs Enlil's peace and sleep and eventually he brings the flood and mortality to restrain human kind. The Hebrew bible commences the story of humanity with a war myth – the murder of Abel by Cain, which becomes the sole father of the human race. A similar flood myth is also presented with the flood ended by a 'peace covenant' (symbolized by the rainbow) between god and humanity. In Near Eastern and Canaanite mythology various gods and deities are engaged in wars as part of their duties and interests, yet, there does not seem to be specific 'war gods'. While for example the important Canaanite god of Ba'al or Hadad (the storm god) is often depicted as holding a spear and may be related to war in certain cases, he is not mentioned as a war god. Several myths of Ba'al and his sister 'Anat describe the involvement of these gods in war-like actions against other gods and their enemies. Yet, Ba'al is basically seen as the god that subdues the waters the rain and thunder towards the benefit of mankind and agriculture. The twin gods of El Shahaar (dawn) and Shalim (dusk, peace) may be related to peace. In the Hebrew bible god is presented both as a 'god of war' and a god of peace. Further in the Hebrew bible one may distinguish between peace of god: 'thou that makes peace in heaven...', which later becomes a more metaphysical notion, and the peace of men and women, which, means well-being (and as blessing) and the cessation of war. The prophets of Ezekiel and Isaiah may aim to combine those facets in an eschatological vision or myth of world peace. Meanwhile, in historical terms the 'Pax Assyrica' is described during the end of the Iron Age in the Levant. However, while relevant archaeological evidence is being unveiled, some scholars see this 'peace' as a myth created by modern research. My talk will address these issues and attempt to approach them from both mythical-textual and historical-archaeological aspects.

ΚΥΠΡΟΓΕΝΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗ: ΜΕΤΑΞΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ

Η μορφή της θεάς Αφροδίτης υπερβαίνει τη σφαίρα της αρχαίας θρησκείας, καθώς υπήρξε ταυτόχρονα σύμβολο της κυπριακής πολιτικής και πολιτισμικής ταυτότητας διαχρονικά. Σύμφωνα με την περίφημη μυθική περιγραφή της γέννησής της από τον Ησίοδο, η θεά χαρακτηρίζεται ως «Κυπρογενής, γιατί γεννήθηκε στην Κύπρο που από γύρω τα νερά τη ζώνουν» (*Θεογονία*, l.200), από τον αφρό ο οποίος δημιουργήθηκε όταν τα γεννητικά όργανα του Ουρανού έπεσαν στη θάλασσα κατά τον ακρωτηριασμό τους από τον Κρόνο. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή αντίληψη της Αφροδίτης στον ελλαδικό χώρο – όπου κατά κύριο λόγο θεωρείται θεά του έρωτα και της ομορφιάς – η λατρεία της στην Κύπρο διαφαίνεται σε πολλές άλλες πτυχές της ανθρώπινης ζωής: στην πολιτική ισορροπία, στη γονιμότητα, στον τοκετό, στο θάνατο, στην αναγέννηση, στη ναυτική και στη στρατιωτική εξουσία. Η άρρηκτη σχέση μεταξύ της νήσου Κύπρου και της Κυπρογέννητης Αφροδίτης έχει πάρει διαστάσεις που εκτείνονται πέραν του επιστημονικού διαλόγου σχετικά με την καταγωγή και τη λατρεία της θεάς, η οποία εισέρχεται στη λαϊκή φαντασία και στις συμβολικές αναπαραστάσεις του νησιού σε πολλαπλά επίπεδα.

Η παρούσα ανακοίνωση σκοπό έχει να διερευνήσει τη σύνθετη σχέση μεταξύ της Αφροδίτης και της Κύπρου, εστιάζοντας στην αλληλεπίδραση μεταξύ μυθολογίας, αρχαιολογικού υλικού και εικονογραφίας. Πρωτίστως, θα παρουσιαστούν τα κείμενα που αφορούν στη μυθολογία της θεάς σε σχέση με τη νήσο. Στη συνέχεια, έμφαση θα δοθεί στην εικονογραφία και στα αρχαιολογικά κατάλοιπα που σχετίζονται με την εξέλιξη της λατρείας της θεάς, από την Προϊστορία μέχρι και τη Ρωμαϊκή περίοδο, συνοψίζοντας και τονίζοντας καίρια ζητήματα που αφορούν βασικά χαρακτηριστικά και ιδιότητές της, όπως αυτά αναλύονται στον σύγχρονο επιστημονικό κόσμο. Εν κατακλείδι, η προσοχή μας θα στραφεί στην πρόσληψη της Αφροδίτης εντός και εκτός Κύπρου από τη Βυζαντινή περίοδο μέχρι σήμερα, διερευνώντας τους τρόπους με τους οποίους η «εικόνα» της έχει υιοθετηθεί, μεταλλαχθεί και εμπορευματοποιηθεί διαχρονικά, στο πλαίσιο αποικιακών και

μετα-αποικιακών διαδικασιών για τη δημιουργία σύγχρονων πολιτικών και πολιτισμικών ταυτοτήτων.

Giorgos PAPANTONIOU

INSTITUT FÜR ARCHÄOLOGIE UND KULTURANTHROPOLOGIE BONN, GERMANY

KYPROGENES APHRODITE: BETWEEN POLITICAL POWER AND CULTURAL IDENTITY

The image of Aphrodite transcends the domain of religion and, diachronically, becomes a veritable mark of Cypriot political and cultural identities. According to Hesiod's famous mythic description of the birth of Aphrodite, the goddess was "*Kyprogenes because she was born in billowy Cyprus*" (Theogony, l.200), her flesh formed from the severed genitals of Ouranos and imbued with the power to evoke desire, sweet delight and love. In contrast to the classic perception of Greek Aphrodite – who has primarily been regarded as a goddess of love, desire and beauty – her cult on Cyprus clearly dominates over all aspects of human life: social order, fertility, sexuality, childbirth, death, rebirth, political, maritime and military power. This bond between the island of Cyprus and the 'Cypriot-born' Aphrodite has become iconic, extending to scholarly debates regarding her origins and her ancient cult, as well as permeating the popular imagining and ideological representations of modern Cyprus at multiple levels.

This paper will explore the complex relationship between Aphrodite and the island, focusing on the interrelation between mythology, archaeological contexts and iconography. First, the relevant textual evidence will be presented. Then, focusing on iconography and archaeological contexts dating from prehistory to the Roman periods, the paper will summarise the transformation processes that a local female deity and cult went through, highlighting at the same time key issues of the goddess' attributes and qualities, and pointing out scholarly debates and disagreements. In concluding, the attention is turned to receptions of Aphrodite on Cyprus and beyond, from the Byzantine period to modern times, exploring how the goddess has been co-opted and commodified in the context of colonial and post-colonial discourses and identities.

AMEN-RE^c: ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Η αρχαία Αιγυπτιακή θρησκεία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην τοπική ιστορία και άσκησε μεγάλη επίδραση στις πολεμικές και εμπορικές επαφές με διαφορετικά ξένα πολιτισμικά κέντρα, ειδικά της Ανατολής και της Νουβίας. Οι Αιγυπτιακές γραπτές πηγές προέβαλαν διαφορετικές απόψεις των Αιγυπτίων, που εξέθεταν τις ιδέες τους για την πρώιμη δημιουργία του κόσμου και την ειδική σχέση μεταξύ Βασιλιά / Θεού.

Μεταξύ αυτών των γνωστών αρχαίων Αιγύπτων θεών είναι ο Amen-Re^c. Εντάσσεται στην ομάδα των θεών του θηβαϊκού μύθου για τη δημιουργία του Κόσμου. Οι αρχειακές και εικονογραφικές πηγές απηχούν την υποστήριξη και καθοδήγηση του Βασιλιά / Φαραώ μέσω διαφορετικών διεθνών πράξεων με τα κέντρα της Νουβίας και Ανατολίας.

Η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί να διευκρινίσει τη σχέση του Amen-Re^c με τον πόλεμο και την ειρήνη, από το β' μισό της 2^{ης} χιλιετίας ως την πρώιμη 1^η χιλιετία.

AMEN-RE^c: DEITY OF WAR AND PEACE IN THE ARCHIVAL AND PICTORIAL EGYPTIAN SOURCES

Ancient Egyptian Religion played a major part in Ancient Egyptian History and has its great effect on its warlike and commercial relation with different foreign cultural centers especially with Levant and Nubian sites. Egyptian textual sources manifested different points of views of Egyptians exhibited their perceptions of early creation of the world and that special relation between King / God.

Among those famous ancient Egyptian gods is Amen-Re^c. He was one of those primeval gods of the Myth of Theban creation of the World. The archival and pictorial sources reflected that role supporting and guiding King/ Pharaoh through different international acts with Nubian and Levantine centers.

The relevant paper will shade light on that warlike and peaceful aspect of Amen-Rec in the second half of the Second millennia to the early First millennia B.C

Αριάδνη ΓΚΑΡΤΖΙΟΥ-ΤΑΤΤΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΘΕΟΙ, ΟΡΚΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟ ΚΟΣΜΟ

Στην ανακοίνωσή μου θα επικεντρωθώ στους όρκους που διατυπώνονται από τους θεούς ή προς τους θεούς στο πλαίσιο των ειρηνευτικών διαδικασιών μεταξύ αντιπάλων λαών στον αρχαίο κόσμο. Η ανάδειξη των θεϊκών και των ανθρωπίνων όρκων ως μέσου επικύρωσης συνθηκών ειρήνης, οι λεκτικοί τρόποι που χρησιμοποιούνται, οι συνοδευτικές ιερουργίες και κυρίως η επίκληση ορισμένων θεών κατά την επισφράγιση των κανόνων συνθηκολόγησης, θα επιτρέψει την κατανόηση της θεϊκής συμμετοχής στις ειρηνευτικές δραστηριότητες. Μια συγκριτική επίσης ανάγνωση ανάλογων παραδειγμάτων από τους ανατολικούς λαούς θα διευρύνει τον προβληματισμό μας σχετικά με το ρόλο των θεών στους όρκους ειρήνης των λαών της Μεσογείου.

Ariadne GARTZIOU-TATTI
UNIVERSITY OF IOANNINA

GODS, OATHS AND PEACE TREATIES IN THE ANCIENT WORLD

My paper focuses on the oaths made by or to gods in the context of peace negotiations in the ancient world. The detailed examination of the oaths given by gods and men as a means to ratify the treaties, and the study of the relevant vocabulary, accompanying rituals and the deities particularly invoked to seal the terms of the treaty will promote our understanding of divine participation in peace making activities. Finally, a comparative reading of relevant evidence from the East will broaden the exploration of the role of the divine in the oaths of peace made by different peoples around the Mediterranean.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΤΡΟΥΡΙΑ

Μέχρι σήμερα δεν έχει διεξαχθεί μια αναλυτική μελέτη για τους θεούς του πολέμου και της ειρήνης στην Ετρουρία. Το γενικό πλαίσιο της ετρουσκικής θρησκείας και ειδικότερα του ετρουσκικού πανθέου έχει προσωρινό χαρακτήρα, λόγω της ολικής απουσίας γραπτών πηγών για τη μυθολογία και τα πιστεύω τους και συγκεκριμένα για την εξέλιξη τους στην πορεία της Ιστορίας. Σύμφωνα με τις εικονογραφικές μαρτυρίες, μπορούμε να αναγνωρίσουμε στον Laran τον ετρουσκικό θεό του πολέμου, αντίστοιχο του αρχαίου έλληνα θεού Άρη και του ρωμαίου Mars και να προτείνουμε μια πιθανή ταύτιση της ετρουσκικής θεάς Alpan με τις θεές Ειρήνη και Pax αντίστοιχα. Και στις δύο περιπτώσεις, μόνο τα χαρακτηριστικά, που αποδίδονται στις αναπαραστάσεις των θεοτήτων, βοηθούν σε κάποιο είδος ταύτισης. Τα πολεμικά χαρακτηριστικά του Laran, το κράνος, η ασπίδα, τα όπλα, το δόρυ και οι περικνημίδες είναι κοινά με εκείνα των γενικών απεικονίσεων πολεμιστών, επομένως, η ταύτιση με τη θεότητα του πολέμου δεν μπορεί να είναι σίγουρη. Εξίσου, δύσκολη είναι η ταύτιση της θεότητας της ειρήνης.

Ο L. A. Milani πρότεινε την ταύτιση με μια γυναικεία θεότητα, που απεικονίζεται σε μερικά χάλκινα ετρουσκικά κάτοπτρα, η οποία κρατά στα χέρια ένα παιδί με κέρασ αφθονίας, αλλά, όπως θα δούμε η ταύτιση δεν είναι καθόλου σίγουρη.

THE GODS OF WAR AND PEACE IN ETRURIA

At present a comprehensive study on the gods of war and peace in Etruria was never carried out. Any general framework of the Etruscan religion, and especially of his pantheon, must have a provisional character in front of the almost total absence of written sources on their mythology and their beliefs and especially on the evolution of these in the course of history. According to the iconographic evidences we can identify in Laran the Etruscan god of war, correspondent of the Greek god Ares and the Italic Mars and to propose a possible identification of the Etruscan Alpan with the Greek goddess Eirene and the Latin Pax. In both cases only the attributes present

in the representations of deities help us in this identification. The war attributes of Laran, helmet, shield, armor, spear and shin guards are in common with those in generic depictions of warriors, therefore the identification with the divinity of war can never be entirely certain. Equally difficult is the identification of the goddess of peace: L. A. Milani proposed to identify it with a female figure depicted on some Etruscan bronze box mirrors, sitting with a child in her arms holding a cornucopia, but, as we shall see, this identification is far from certain.

Μιχαήλ ΛΙΠΚΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

Ο ΜARS ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΘΕΟΙ ΣΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΚΟΥΣ ΜΥΘΟΥΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Ο Mars είναι ο ρωμαϊκός θεός του πολέμου. Αποτελεί το κεντρικό πρόσωπο πολλών ρωμαϊκών μύθων, καθώς υπήρξε ιδρυτής της Ρώμης (ως πατέρας του Ρωμύλου) και εγγυητής της πολιτικής τάξης. Καθώς η Ρώμη σταδιακά εξελίσσεται από μια τοπική ιταλική πόλη σε εξέχουσα στρατιωτική δύναμη του μεσογειακού κόσμου, οι μύθοι του Mars αποκτούν μεγάλη σημασία στη διαμόρφωση της ρωμαϊκής ταυτότητας σε μια πολεμική κοινότητα. Στην ανακοίνωσή μου, θα κάνω επισκόπηση των σχετικών με τον Mars μύθων και του κεντρικού ρόλου τους στον αυτοπροσδιορισμό των Ρωμαίων. Μαζί με τον Mars, θα εξεταστούν επίσης μύθοι για άλλες θεότητες, που συνδέονται με τον πόλεμο και την ειρήνη, όπως ο Iuppiter και ο Ianus.

Michael LIPKA

UNIVERSITY OF PATRAS

MARS AND OTHER GODS IN ROMAN MYTHS OF WAR AND PEACE

Mars is the Roman god of war par excellence. He is the central figure of many Roman myths both as the founder of Rome (being the father of Romulus) and guarantor of political order. While the city gradually turns from a local Italian city to the leading

military power of the Mediterranean World, his myths become central for the formation of a Roman identity as a martial community. My paper will offer a general overview over the relevant myths of Mars and their pivotal role in Roman self-definition. Next to Mars, it will also deal with myths of other deities connected to war and peace such as Iuppiter and Ianus.

Basem L. RA'AD

AL-QUDS UNIVERSITY, PALESTINE

ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΜΥΘΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Κατά τον καθορισμό της λειτουργίας του μύθου στην αρχαιότητα, θα πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στις μυθολογίες που προκύπτουν άμεσα από τη φύση, στην προσπάθεια να την κατανοήσουμε ή να τη ρυθμίσουμε, και στις μυθολογίες που σε μεγαλύτερο βαθμό συντελούν στην εξυπηρέτηση της πόλης-κράτους / έθνους / αυτοκρατορίας ή άλλων ιδεολογικών στόχων. Σε μεταγενέστερα θρησκευτικά συστήματα και δομές εξουσίας, ορισμένες έννοιες υπενθυμίζουν πρωιμότερες μυθολογίες, αν και η σύγχρονη πίστη σε θρησκευτικά συστήματα καθιστά λιγότερο πιθανή την αναγνώριση των αυτοσκοπών. Μετά από μια πιο περιεκτική παρουσίαση των τοπικών μυθολογιών, τη σημασία και διάδοσή τους σε όλη τη Μεσόγειο, η παρούσα ανακοίνωση ανασκευάζει την έννοια του «δυτικού πολιτισμού», ως κάτι περισσότερο από μια συγκέντρωση γνώσης, αλλά ως μέσο εξουσίας, ένα μοντέλο για την κατάκτηση, τον ιμπεριαλισμό, τον αποικισμό και τον πόλεμο, και επισημαίνει ορισμένες απουσίες σε αυτό. Δεδομένου ότι, εκτός από τον ελληνικό και ρωμαϊκό πολιτισμό, το μοντέλο περιλαμβάνει ακόμα και ιουδαιο-χριστιανικές παραδόσεις (με τους λογαριασμούς και τους θεούς) ως νόμιμα στοιχεία, είναι απαραίτητο να εξεταστούν οι λόγοι για τις αφαιρέσεις και να ερμηνευτεί ο τρόπος που «μονοθεϊστικές» πεποιθήσεις προκύπτουν ως επεκτάσεις ενός αρχαιότερου πολυθεϊσμού – στον οποίο προστίθενται εφευρέσεις αποκλειστικότητας, επιλεκτικότητας, και προκαταλήψεις εναντίον άλλων, Χαναανιτών, Βαβυλωνίων, Φιλισταίων, κλπ., των οποίων τα επιτεύγματα έχουν

αναγνωριστεί. Ήταν ο πολυθεϊσμός πιο ανεκτικός και ανοιχτός στον μονοθεϊσμό που θα μπορούσε να αποδεχτεί περιστατικά μισαλλοδοξίας ή βίαιου εξτρεμισμού; Πέραν του να αποκαλύπτει κατάλληλες συνεισφορές και αναγνώριση του χρέους στον δυτικό πολιτισμό και στις μονοθεϊστικές θρησκείες, και τί οφείλει στους προηγούμενους πολιτισμούς και μυθολογίες (παραδείγματα από το έπος του Γκιλγκαμές, την Ουγκαρίτ, την Αγία Γραφή, την ελληνική μυθολογία, π.χ., θεοί, Κάδμος / Αρμονία / Ευρώπη, κ.λπ.), η ανακοίνωση καταδεικνύει το πώς η σημερινή κατάσταση στην Παλαιστίνη και το Ισραήλ απεικονίζει την κληρονομιά που μαστίζει τις αντιλήψεις της αρχαίας ιστορίας στο παρόν. Θα μπορούσαν τέτοιου είδους παραδοχές να ενδυναμώσουν τον σκοπό της ειρήνης; Είναι δυνατόν να επωφεληθούμε από τα νέα ευρήματα και τη σύγχρονη επιστήμη προς την προώθηση μιας πιο γνήσιας, εποικοδομητικής ιστορίας χωρίς τους μύθους των κατακτήσεων, όντας πιο ταπεινοί και δεκτικοί στην αναγνώριση των Άλλων, καθαρίζοντας το μυαλό μας και ξεπερνώντας τα μονοπώλια, στο κυνήγι ενός ψήγματος αλήθειας, δικαιοσύνης και ειρήνης;

MYTHOLOGIES OF NATURE AND MYTHOLOGIES OF POWER: ALTERNATIVE RECOGNITIONS

In defining the function of myth in ancient times, one must distinguish between mythologies that emerge directly from nature, in attempts to understand or regulate it, and more exploitative singular mythologies of power intended to serve city-state/nation/empire or other ideological goals. In later religious systems and power constructs, certain notions recall earlier mythologies, though current investments in religious systems make it less likely to identify self-interested purposes. After a more inclusive rendering of regional mythologies, their essentiality, and their dissemination across the Mediterranean, my paper deconstructs the concept of “Western civilization,” as more than just a benign conglomerate of knowledge but as an instrument of power, a model for conquest, imperialism, colonization and war, and points out convenient elisions in it. Since other than Greek and Roman civilizations, the construct now still appropriates Judeo-Christian traditions (with accounts and gods) as legitimating elements, it is necessary to examine the reasons

for the elisions and to explain how “monotheistic” beliefs are derivative extensions of more ancient polytheism—to which are added inventions of exclusivity, chosenness, and hateful words/biases against others, Cana’anites, Babylonians, Philistines, etc., from whom achievements are appropriated. Was polytheism more tolerant and open than a monotheism that can harbor intolerance or violent extremism? Other than bringing out appropriated contributions and recognition of the debt both Western civilization and monotheistic religions owe to antecedent civilizations and mythologies (examples from Gilgamesh, Ugarit, the Bible, Greek mythology, e.g., gods, Cadmus/Harmonia/Europa, etc.), the paper reflects on how today’s situation in Palestine and Israel illustrates the inheritance that plagues perceptions of ancient history in the present. Could such recognitions essentialize the cause of peace? Is it possible to benefit from new findings and scholarship toward advancing a more genuine, constructive history free of mythologies of invasive justification, more humbling and more receptive to recognizing the Others, by decolonizing minds and overcoming monopolies, in pursuit of a modicum of truth, justice and peace?

Alberto BERNABÉ

COMPLUTENSE UNIVERSITY OF MADRID, DEPARTAMENTO DE FILOLOGÍA GRIEGA Y
LINGÜÍSTICA INDOEUROPEA

*ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΝ ΜΥΘΟ ΣΤΙΣ ΚΟΣΜΙΚΕΣ
ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ*

Η παρούσα ανακοίνωση πραγματεύεται τη διαδικασία αλληλεπίδρασης των μυθικών προσωποποιήσεων του Πολέμου και της Ειρήνης στην αρχαϊκή φιλολογία και σε κοσμικές δυνάμεις στη φιλοσοφική θεωρία του Ηράκλειτου. Αρχικά, οι προσωποποιήσεις του Πολέμου (Πόλεμος, Έρις, Άρης) και της Ειρήνης (Ειρήνη) στην αρχαϊκή επική και λυρική ποίηση έχουν αναλυθεί, π.χ. Όμηρος, *Ιλιάδα* 5.333, 592 (Άρης, Ενυώ), Ησίοδος, *Θεογονία* 901-903 (Ειρήνη), 226-232 (Έρις), Κύπρια έπη (ανάμειξη της Έριδας στην αρχή του Τρωικού πολέμου), Σαπφώ 91, 135 (Ειρήνη), Πίνδαρος, *Ολυμπιονίκος* 13.7 (Ειρήνη), *Διθύραμβος*, απόσπ. 78· θα εξεταστούν οι γενεαλογίες που παρουσιάζονται και οι σχετικές προσωποποιήσεις και μέσω αυτής

της εξήγησης θα αναλυθούν οι ερμηνείες που αποδίδονται στην ιδέα του πολέμου και της ειρήνης στην αρχαϊκή σκέψη. Σε δεύτερο επίπεδο, ένα οστέινο πλακίδιο από την Όλβια, που σχετίζεται με τον πόλεμο και την ειρήνη σε μια πρόταση που φαίνεται να έχει βαθύ θεολογικό και ίσως φιλοσοφικό μήνυμα μεταξύ των Ορφικών [(*Ορφεύς*, απόσπ. 464 Bernabé ειρήνη πόλεμος /άλήθεια ψευδος/Διόν(υσος)], αντιπροσωπεύει ένα ενδιάμεσο στάδιο στην προτεινόμενη εξέλιξη. Τελικά, δύο αποσπάσματα του Ηράκλειτου (B 67 DK, όπου ο πόλεμος και η ειρήνη εμφανίζονται ως αντίθετα που συνδέονται στην ενότητα της θεότητας, και 22 B 53 DK, όπου ο πόλεμος είναι μια κοσμική αρχή, που κυβερνά την οργάνωση του σύμπαντος) αναλύονται σαν να είναι το πέρας της διαδικασίας.

Αυτή η ανάλυση καθιστά εφικτή τη δυνατότητα να καταλάβει κάποιος πώς οι αρχαϊκοί ποιητές εντρυφούν στη λειτουργία του πολέμου και της ειρήνης στον κόσμο μέσω μυθικών και θεολογικών προσωποποιήσεων και με ποιο τρόπο, από την άλλη πλευρά, αυτού του είδους οι προσωποποιήσεις μπορούν να επηρεάσουν τις πρώτες φιλοσοφικές εκφράσεις σε αυτό το θέμα.

WAR AND PEACE FROM PERSONIFICATIONS IN THE MYTH TO COSMIC POWERS IN PHILOSOPHY

The paper deals with the process of conversion of mythic personifications of War and Peace who appears in archaic literature into cosmic powers in the philosophical doctrine of Heraclitus. Firstly, personifications of War (Polemos, Eris, Ares) and Peace (Eirene) in archaic epic and lyric poetry are analyzed, f. i. Homer, *Iliad* 5. 333, 592 (Ares and Enyo), Hesiod, *Theogony* 901-903 (Eirene), 226-232 (Eris), Cypria (arg,)(intervention of Eris in the origin of Trojan War), Sappho 91, 135 (Eirana), Pindar, *Olympian* 13.7 (Eirene), *Dithyramb* fr. 78 (Polemos); the genealogies presented and the personifications with which they are associated will be examined and through this analysis the meanings attributed to concepts of war and peace in archaic thought will be analyzed. In a second stage, an Olbia bone tablet that associates war and peace in a sentence that seems to have a deep religious and maybe philosophical meaning among Orphics (“Orpheus” fr. 464 Bernabé ειρήνη πόλεμος /άλήθεια ψευδος/Διόν(υσος) represents an intermediate stage in the proposed evolution. Finally two fragments of Heraclitus (B 67 DK, in which πόλεμος

and εἰρήνη appear as contraries which are linked in the unity of the divine, and 22 B 53 DK, in which πόλεμος is a cosmic principle that governs world organization) are analyzed as the end of the process.

Such analysis makes possible to see how archaic poets transmit a deep vision of the function of war and peace in the cosmos through mythic and religious personifications and how, on the other hand, these personifications can influence the first philosophical expressions on this topic.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΜΙΛΗΤΩΝ / LIST OF PARTICIPANTS

κατά σειρά παρουσίασης / listed in order of presentation

Καθηγήτρια Λουκία **ΑΘΑΝΑΣΑΚΗ** / Professor Lucia **ATHANASSAKI**

University of Crete / Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τμήμα Φιλολογίας / Department of Philology

Τομέας Κλασικών Σπουδών / Division of Classical Studies

athanassaki@uoc.gr

Καθηγητής Κωνσταντίνος **ΣΟΥΕΡΕΦ** / Professor Konstantinos **SOUEREF**

Προϊστάμενος Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων / Director of the Ephorate of

Antiquities of Ioannina – Καθηγητής Σύμβουλος Ελληνικού Ανοικτού

Πανεπιστημίου / Consultant Professor at the Hellenic Open University

kbthermi@otenet.gr

Αναπλ. Καθηγήτρια Αθανασία **ΖΩΓΡΑΦΟΥ** / Ass. Professor Athanassia **ZOGRAFOU**

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων / University of Ioannina

Τμήμα Φιλολογίας / Department of Philology

Τομέας Κλασικών Σπουδών / Division of Classical Studies

aglauros@gmail.com

Ομότιμη Καθηγήτρια Στέλλα **ΓΕΩΡΓΟΥΔΗ** / Emeritus Professor Stella **GEORGOUDI**

Ecole Pratique des Hautes Etudes

Département Sciences religieuses

stgeorg@ehess.fr

Δήμητρα **ΜΗΤΤΑ** / Dimitra **MITTA**

Φιλολόγος – Ερευνήτρια, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας / Philologist – Researcher,

Centre for the Greek Language

dimitra.mitta@gmail.com

Δρ Ελένη **ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ** / Dr Eleni **VASILEIOU**

Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων / Archaeologist, Ephorate of
Antiquities of Ioannina
evasiliou@culture.gr

Καθηγητής Μενέλαος **ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ** / Professor Menelaos **CHRISTOPOULOS**

Πανεπιστήμιο Πατρών / University of Patras
Τμήμα Φιλολογίας / Department of Philology
Τομέας Κλασικών Σπουδών / Division of Classical Studies
menchris@upatras.gr

Dr Saleh S. **ZALLAD**

Financial Consultant
Consolidated Contractors Company (CCC)
FKalenteri@ccc.gr

Dr David **BEN-SHLOMO**

Institute of Archaeology, Ariel University
Ariel 40700, Israel
davben187@yahoo.com

Γιώργος **ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ** / Giorgos **PAPANTONIOU**

Research Training Group 1878: Archaeology of Pre-Modern Economies
Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn-Germany
Institut für Archäologie und Kulturanthropologie
papantog@tcd.ie

Professor Dr Alaaeldin M. **SHAHEEN**

Professor of Ancient History and Culture of Egypt and Near East
Ex-Dean of the Faculty of Archaeology, Cairo University, Giza, Egypt
sebentus_52@yahoo.com; alaashaheen52@gmail.com

Καθηγήτρια Αριάδνη **ΓΚΑΡΤΖΙΟΥ-ΤΑΤΤΗ** / Professor Ariadne **GARTZIOU-TATTI**

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων / University of Ioannina

Τμήμα Φιλολογίας / Department of Philology

Τομέας Κλασικών Σπουδών / Division of Classical Studies

agartziu@cc.uoi.gr, ariane.tatti@gmail.com

Laura **AMBROSINI**

Researcher, Istituto di studi sul Mediterraneo Antico

Consiglio Nazionale delle Ricerche – Roma

laura.ambrosini@isma.cnr.it

Επίκουρος Καθηγητής Μιχαήλ **ΛΙΠΚΑ** / Associate Professor Michael **LIPKA**

Πανεπιστήμιο Πατρών / University of Patras

Τμήμα Φιλολογίας / Department of Philology

Τομέας Κλασικών Σπουδών / Division of Classical Studies

lipka@upatras.gr

Professor Basem Lutfi **RA'AD**

Professor Emeritus

Al-Quds University

basem.raad@gmail.com

Professor Alberto **BERNABÉ**

Complutense University of Madrid,

Departamento de Filología Griega y Lingüística Indoeuropea,

albernab@filol.ucm.es

Τα "Ικαριακά Δρώμενα – Φεστιβάλ Ικαρίας"
ευχαριστούν όλους όσους συνέβαλαν στην επιτυχία του Συνεδρίου.

"Ikariaka Dromena - Festival Ikarias"
express their gratitude to everyone who contributed to a successful Conference.

IKARIAKA DROMENA - FESTIVAL IKARIAS
4, Semitelou str., 11528 ATHENS - GREECE
Tel: +30 210 7774122 – Fax : +30 210 7788698, <http://www.festival-ikarias.gr> Email: helaca@hol.gr